

NÁBOŽENSTVO A SÚČASNOSŤ

2/1983

O B S A H

Európsky akt	2
Katolícka cirkev v Rumunsku	5
Zadĺžný život	8
Odpoveď foliovateľov	10
Kardináli slovenského pôvodu	13
Z domova	14
Rehoľa františkánov	17

EURÓPSKY AKT.

9. novembra, v deň ukončenia svojej cesty po Španielsku, pápež Ján Pavol II. vykonal v meste Santiago de Compostela symbolický akt nazvaný "Európsky akt" - výzvu o návrat Európy k jednote, ktorá by sa opierala o jej kresťanské kořene. K účasti na tomto akte pozval Svätý Otec predstaviteľov veľkých medzinárodných organizácií: UNESCO, Rady Európy, Rímskeho klubu medziparlamentárnej únie, mnohých európskych univerzít, medzinárodných spolkov a tiež predstaviteľov episkopátov Európy. V ich prítomnosti, v bazilike Santiago de Compostela, na mieste, kam v stredoveku prichádzali pútnici na hrob sv. Jakuba, najprv prehovoril španielsky kráľ Juan Carlos a po ňom Ján Pavol II. Prejav Sv. Otca prinášame v plnom znení :

Vaša kráľovská výsosť, vážení páni a dámy, bratia

1. Ku koncu mojej púte po Španielsku túžil som sa zastaviť v tejto nádhernej katedrále, tak úzko spätý s apoštolom Jakubom a s vierou Španielska. Dovoľte mi predovšetkým srdečne sa poďakovať Jeho kráľovskej výsosti za významné slová, ktoré mi pred chvíľou adresoval. Toto miesto, také drahé nábožnosti obyvateľov provincie Galície a všetkých Španielov, sa stalo v priebehu storočí miestom, ktoré priťahovalo celú Európu i celý kresťanský svet. Preto som túžil stretnúť sa tu so znamenitými predstaviteľmi európskych organizácií a biskupmi z celého kontinentu. Vám všetkým patrí moja hlboká úcta a srdečný pozdrav a túžim sa čoskoro večer spolu s vami zamyslieť nad Európou. Môj pohľad v tejto chvíli zahŕňa celý európsky kontinent, tú obrovskú sieť komunikácií spájajúcu navzájom mestá a národy; vidím cesty, ktoré od stredoveku viedli a vedú do Santiago de Compostela, nespočetné zástupy pútnikov, ktoré sem priťahovala úcta k apoštolovi Jakubovi.

Počnúc od XI. a XII. storočia, na podnet mníchov z Cluny, prichádzali veriaci zo všetkých častí Európy čoraz vo väčšom počte a čoraz častejšie ku hrobu sv. Jakuba, a potom pokračovali na miesto považované vtedy za "finis terre" /koniec zeme/. Putovali preslávenou "cestou do Santiago", ktorou už predtým chodili Španieli, nachádzajúc na ceste nocľah a starostlivosť u takých príkladných vysluhovačov milosrdenstva ako bol sv. Dominik de la Cabzada a sv. Ján Ortega, alebo na takých miestach ako svätyna Virgen del Camino. Z Francúzska, Talianska, strednej Európy zo severských štátov aj slovanských národov sem prichádzali kresťania všetkých stavov: od kráľov až po najskromnejších vidiečanov; kresťania všetkých duchovných úrovní: od svätcov ako bol sv. František z Assisi alebo sv. Brigita Švédska /nehovoriac o množstve španielskych svätcov/ až po verejných hriešnikov konajúcich pokutu. Celá Európa sa stretla pri tomto memoriáli sv. Jakuba práve v storočiach, kedy sa budovala ako rovnorodý a duchovne zjednotený kontinent. Preto sám Goethe tvrdil, že európske povedomie sa zrodilo pri putovaní.

2. Púte do Santiago boli jedným z mocných faktorov, ktoré prispeli k vzájomnému porozumeniu rôznych európskych národov ako boli národy románske, germánske, keltské, anglosaské a slovanské. Putovanie zbližovalo, unožňovalo kontakt a zjednocovalo národy, ktoré postupne v priebehu storočí prijímali Evanjelium hlásané Kristovými svedkami a - možno povedať - súčasne sa formovali ako národy. História formovania sa európskych národov sa rozvíja súčasne s ich evanjelizáciou natolko, že hranice Európy sú totožné

s dosahom prenikania Evanjelií. Po dvadsiatich storočiach histórie, napriek krvavým konfliktom, ktoré proti sebe stavali národy Európy a napriek duchovným krízam, ktoré vtlačili svoju pečať do života kontinentu až natolko, že pred súčasným vedomím Európy stoja vážne otázky ohľadne jej budúceho osudu - treba tvrdiť, že európskej totožnosti nemožno porozumieť bez kresťanstva a že práve v ňom sa nachádzajú tie spoločné korene, z ktorých vyrástla a dozrela civilizácia starého kontinentu, jeho dynamika, jeho podnikavosť, jeho schopnosť konštruktívnej expanzie aj na iné kontinenty, jedným slovom to všetko, čo vytvára jeho slávu. A ešte aj dnes zostáva duša Európy zjednotená, pretože okrem týchto spoločných začiatkov žije pre spoločné hodnoty kresťanské a ľudské, ako je dôstojnosť ľudskej osoby, hlboká oddanosť spravodlivosti a slobode, pracovitosť, duch iniciatívy, rodinná láska, úcta k životu, tolerancia, túžba po spolupráci a pokoji, ktoré sú jej charakteristickými črtami.

3. Obraciam svoju pozornosť k Európe ako ku kontinentu, ktorý dal veľký vklad do rozvoja sveta tak v oblasti myslenia, ako aj v práci, vo vede a umení. A keď vzdávam vďaky Pánovi, že ráčil osvietiť tento kontinent svetlom Evanjelia od samých začiatkov apoštolského ohlasovania, nemôžem mlčať o krízovej situácii, v ktorej sa nachádza na prahu tretieho tisícročia kresťanskej éry. Hovorím teraz k predstaviteľom organizácií vytvorených pre spoluprácu v Európe, ako aj k bratom v episkopáte rôznych miestnych cirkví v Európe. Kríza zachvátila tak život verejný, svetský, ako aj náboženský. V politickej rovine je Európa rozdelená. Neprirodzené rozdelenie zbavuje ľudí možnosti vzájomných stykov v ovzduší priateľstva, ako aj práve na slobodné spájanie úsilia a vynaliezavosti v službe pokojného spolunažívania a solidárneho príspevku k riešeniu problémov trápiacich iné svetadiely. Svetový život je tiež poznačený dôsledkami sekularistických ideológií, dôsledkami, ktoré od negácie Boha a obmedzovania náboženskej slobody idú k pripisovaniu príliš veľkého významu ekonomického úspechu nad ľudskú hodnotu práce a výroby ; od materializmu a hedonizmu, ktoré ohrozujú hodnoty rodiny plodnej a jednotnej, hodnoty sotva počatého života, morálnej starostlivosti o mládež, až k nihilizmu odzbrojujúceho vôľu, aby sa nepostavila zoči-voči kľúčovým problémom ako sú bieda, emigrácia, situácia národnostných a náboženských menšín ; zdravé využívanie spoločenských komunikačných prostriedkov vyzbrojuje zas ruky teroristov.

Európa je rozdielna aj v rovine náboženskej. Ani nie natolko kvôli rozdeleniam, ktoré sa vytvorili pred stáročiami, ako kvôli vzdáľovaniu sa pokrstených a veriacich od hlbokých zásad viery a od doktrinálneho a morálneho kresťanského spôsobu života, ktorý zabezpečuje rovnováhu tak osôb ako aj spoločností.

4. Preto ja, Ján Pavol, syn poľského národa, ktorý sa vždy považoval za európsky vzhladom na svoje počiatky, tradíciu, kultúru a živé putá, národa slovanského uprostred Latincov, ja, nástupca Petra na rímskom stolci, ktorý Kristus chcel umiestniť v Európe a ktorý miluje pre jeho námahu pri šírení kresťanstva na celom svete, ja rímsky biskup a Pastier všeobecnej Cirkvi, zo Santiago adresujem Tebe, stará Európa volanie plné lásky :
Nájdi samú seba ! Buď sama sebou ! Vdýchni život do svojich koreňov ! Vdýchni život do tých autentických hodnôt, ktoré spôsobili, že tvoje činy boli slávne a tvoja prítomnosť na iných svetadieloch bola dobročinná ! Vybuduj svoju duchovnú jednotu v ovzduší plnej úcty k iným náboženstvám a ozajstnej slobode ! Daj cisárovi, čo je cisárovo a Bohu, čo je Božie ! Nepýš sa podrobením iných krajín, myšli na ich možné negatívne dôsledky ! Neznechucuj sa kvôli

zmenšovaniu tvojho vplyvu vo svete a kultúrnych krízam, ktoré sa ťa dotýkajú ! Môžeš ešte byť majákom civilizácie a stimulom pokroku pre svet. Iné kontinenty pozerajú na Teba a očakávajú od Teba rovnakú odpoveď, ako dal sv. Jakub Kristovi: "Môžem!"

5. Ak bude Európa zjednotená - a môže ňou byť s náležitým rešpektovaním všetkých jej rozdielov, aj takých aké vyplývajú z rozdielnosti politických systémov ; ak Európa vo svojom spoločenskom živote začne zmýšľať so silou, ktorou sú obdarené zásady zakotvené vo Všeobecnej deklarácii o ľudských právach, v Európskej deklarácii o ľudských právach alebo v Záverečnom akte Konferencie o bezpečnosti a spolupráci v Európe ; ak Európa vo svojom náboženskom živote začne konať s náležitým uznaním a úctou k Bohu, v ktorom má svoje zdôvodnenie všetko právo a všetka spravodlivosť ; ak Európa znova otvorí svoje brány Kristovi a nebude sa báť otvoriť Jeho spasiteľskej sile hranice štátov, ekonomických a politických systémov, rozsiahlych oblastí kultúry, civilizácie a rozvoja, nebude nad jej budúcnosťou vládnuť neistota a strach, ale sa otvorí novej etape života tak vnútorného, ako aj vonkajšieho etape dobročinnnej a rozhodujúcej pre celý svet, ktorý je stále ohrozený chmármi vojny a možnej atomovej katastrofy.

6. V tejto chvíli mi prichádzajú na um mená veľkých ľudí, mužov a žien, ktorí preslávili tento kontinent svojím génom, svojimi schopnosťami a cnosťami. Je to taký veľký zástup mysliteľov, vedcov, umelcov, bádateľov, vynálezcov, štátnikov, apoštolov a svätcov, že sa nedajú ani vymenovať. Títo predstavujú povzbudzujúce dedičstvo príkladu a nádeje. Ešte dnes má Európa nesmierne rezervy ľudskej energie, ktoré sú schopné ju posilňovať a udržať v tomto historickom diele kontinentálnej obrody a služby ľudskosti. Je mi milé spomenúť s celou prostotou silu ducha Terézie od Ježiša, ktorej pamiatku som si chcel zvlášť uctiť počas tejto cesty, ako aj veľkodušnosť Maximiliána Kolbeho, mučeníka lásky v koncentračnom tábore Osviečim, ktorý bol nedávno vyhlásený za svätého. Ale špeciálnu spomienku chcem venovať patrónom Európy : sv. Benediktovi z Nursie a sv. Cyrilovi a Metodovi.

Od prvých dní svojho pontifikátu som nikdy neprestal zdôrazňovať svoju starosť o život Európy, ako aj poukazovať na to, aký odkaz vyplýva z ducha a diela "patriarchu západu" a "dvoch gréckych bratov", apoštolov slovanských národov. Benedikt dokázal spojiť rímskosť s Evanjeliom, povedomie univerzálnosti a práva s hodnotou Boha a ľudskej osoby. Jeho známe heslo "ora et labora" - modli sa a pracuj - stalo sa až po dnes dôležitým zákonom rovnováhy človeka a spoločnosti, ktorá je ohrozená prevahou "mať" nad "byť". Svätí Cyril a Metod dokázali predbehnúť niektoré výdobytky, ktoré si Cirkev v plnosti osvojila až počas II. vatikánskeho koncilu ; ide o "inkulturizáciu", čiže vtelenie Evanjeliového posolstva jednotlivých kultúr cez prijatie jazyka, zvykov a ducha národov so zachovaním celej ich hodnoty. Vykonali to v 9. storočí so schválením a podporou Apoštolskej Stolice, čím položili základ prítomnosti kresťanstva uprostred slovanských národov, ktorá trvá nezničitelná až do dnešných čias napriek všetkým prekážkam premenlivého osudu. Týmto trom patronom Európy som zasvätil cesty, pápežské dokumenty aj verejný kult, prosiac ich o ochranu kontinentu a ukazujúc novým generáciám ich myšlienky a príklad. Cirkev si je vedomá miesta, ktoré jej patrí v duchovnej i ľudskej obnove Európy. Nežiada si postavenie, aké mala v minulosti a ktoré sa v súčasnosti považuje za prekonané. Cirkev ako Apoštolská Stolica a katolícke spoločenstvo sa dáva do služby, pripravené dať svoj príspevok k úsiliu o dosiahnutie opravdivého materiálneho, kultúrneho i duchovného blahobytu národov. To je

dôvod, prečo Cirkev v diplomatickej rovine je prostredníctvom svojich pozorovateľov prítomná v rôznych nepolitických spoločenských organizmoch ; preto udržiava nakoľko je to možné najširšie diplomatické styky so štátmi ; preto sa zúčastnila ako člen Helsinskej konferencie i na podpísaní jej významného záverečného aktu, podobne ako aj na zasadaniach v Belehrade a v Madride na poslednom zasadnutí, ktoré práve dnes obnovuje svoju činnosť a ktorému posielam najlepšie priania v tejto neľahkej chvíli pre Európu. Ale predovšetkým tu ide o samotný život Cirkvi, povola-nej, aby pokračovala vo svojom svedectve služby a lásky a aby takto prispela k prekonaniu terajších kríz kontinentu, ako som to posledne zopakoval v príhovore na sympoziu Rady biskupských konferencií Európy.

7. Pomoc Božia je s nami. Sprevádza nás modlitba všetkých veriacich. Je s nami aj dobrá vôľa veľa neznámych ľudí, budovateľov pokoja a pokroku, ktorá je zárukou, že toto posolstvo adresované národom Európy padne na úrodnú pôdu. Ježiš Kristus, Pán de-jín, udržiava budúcnosť otvorenú pre šlachetné a slobodné rozhodnutia všetkých, ktorí príjmu milosť dobrého vnuknutia a zangažujú sa energicky za vec spravodlivosti a lásky v znamení plnej úcty k pravde a slobode.

Zvärujem tieto myšlienky Najsvätejšej Panne, aby ich požehнала a aby ich urobila plodnými. Majúc na mysli úctu, ktorá sa vzdáva Matke Božej v toľkých svätyniach Európy, od Fatimy po Ostrú Bránu, od Lorety po Čenstochovú, vrúčne ju prosím, aby prijala modlitby toľkých srdiec: aby dobro bolo naďalej radostnou skutočnosťou v Európe a aby Kristus vždy spájal náš kontinent s Bohom.

JÁN PAVOL II.

KATOLÍCKA CIRKVI V RUMUNSKU

Už roky sa zaoberajú rôzne oznamovacie prostriedky "zvláštnym postavením" Rumunska v rámci východných štátov. Pri týchto komentároch sa však málo zohľadňuje situácia katolíckej cirkvi oboch rítov. Po 35-tich rokoch prenasledovania a nevysloviteľného utrpenia vyzerá dnes situácia zvonka takto: Gréckokatolícka cirkev žije iba v podzemí. Katolícka cirkev latinského obradu je len trpená. Má jedného biskupa v úrade a všetkým jednaniam, ktoré sa prípadne medzi ňou a štátom konajú, chýba akýkoľvek právny podklad a pravidlá. Ale Rumunsko sa môže pochváliť najmenej 12 -timi "tajnými biskupmi".

Prenasledovanie katolíkov sa začalo hneď v povojnových rokoch. V apríli 1948 nová ústava článkom 27 zrušila všetky náboženské školy. 17. júla 1948 vypovedala rumunská vláda prekvapujúco konkordát so Sv. Stolicou, ktorý bol uzavretý v r.1927. 4. augusta 1948 bol publikovaný zákon "O všeobecných pravidlách náboženského života", ktorý obsahoval state rozporné s kánonickým právom. Zákon medzi iným zúžil počet katolíckych diecéz na štyri: dve gréckokatolícke a dve latinského obradu.

- Koncom septembra 1948 vláda pristúpila ku konkrétnym krokom na likvidáciu gréckokatolíckej cirkvi.

V dňoch 27.- 29. septembra 1948 navštevovali agenti štátnej moci všetkých gréckokatolíckych knazov a dávali im podpisovať dokument, podľa ktorého mali títo vyslať svojich spolubratov ako spínomocnencov - dvoch za každú oblasť - na zhromaždenie gr.kat.cirkvi do Kluži. Obsah rokovania nebol všade podávaný jasne - niekde sa

hovorilo o bežnom zhromaždení - ale zo všetkého už jasne vysvitlo, že sa bude jednať o znovuzjednotenie s ortodoxnou cirkvou, ktorá začala byť v tom čase už povolným nástrojom v rukách štátu.

Nakoniec podpísalo tento dokument 423 kňazov /25 % gr.kat.kléru/- čo znamenalo, že na zhromaždenie bolo nominovaných 38 kňazov.

1. októbra 1948 prijalo toto zhromaždenie, "synoda" 38 kňazov - bez prítomnosti jediného biskupa - vyhlásenie o návrate grécko-katolíckej cirkvi k ortodoxii.

2. októbra sa všetci účastníci "Synody" odobrali do Bukurešti, kde boli v prítomnosti ortodoxného patriarchu Justiniána uzavreté formalities o znovuzjednotení.

21. októbra 1948 - práve na deň 250. výročia vyhlásenia Únie - sa v Alba Júlia konala slávnosť "znovuzjednotenia s ortodoxiou".

Pri tejto príležitosti bolo vydané vyhlásenie, v ktorom doslovné stojí! "S plným vedomím našej zodpovednosti pred dejinami, pred naším ľudom a pred Bohom vyhlasujeme : Prerušujeme navždy všetky zväzky s Vatikánom a pápežským Rímom. Pripájame sa celým svojím bytím k rumunskej ortodoxnej cirkvi a sľubujeme, že budeme poslušní jej učeniu viery a kanonickému právu ...

Od dneška sú všetci Rumuni navždy jednotní vo viere, jednotní v stálej službe nášmu ľudu a vo vernej poslušnosti voči predpisom nového života v našej drahej Rumunskej ľudovej republike .

Ďakujeme úprimne patriarchovi Justiniánovi a členom svätej Synody za ich otcovskú lásku, s ktorou prijali naše úprimné želania ; ďakujeme členom prezídia Rumunskej ľudovej republiky a vláde za istotu slobody všetkých synov ľudu, slobodu, ktorá umožnila jednotu celej rumunskej cirkvi.

Za tieto dobročiny chválime Boha ..."

Všetci gréckokatolícki biskupi sa v tých dňoch postavili jednoznačne na odpor.

Klužský biskup Msgr. Hossu exkomunikoval všetkých účastníkov "Synody" a ministri kultu, ktorý vyjadril "počudovanie" nad jeho konaním pripomenul slová sv. Bazila: "Asi prvý krát hovoríš s katolíckym biskupom."

Keď bol v týchto osudných dňoch odvolaný z funkcie biskup Msgr. Suciu z Bladu, ignoroval toto rozhodnutie a pokračoval vo svojej vizitáčnej ceste.

Ešte 3. októbra spolu so svojim svätiacim biskupom odvážne vystúpili proti návratu k ortodoxii. Podobne biskup Frentiu z Oradeu a biskup Rusu z Maramureš.

- Koncom októbra, niekoľko dní po slávnosti v Alba Julia došlo k zatknutiu všetkých gréckokatolíckych biskupov. Hneď nato oznámila vláda v Bukurešti, že gréckokatolícka cirkev prestala existovať. 2. decembra 1948 Národné zhromaždenie toto vyhlásenie uzakonilo. Všetky grécko-katolícke cirkevné zariadenia prešli do rúk ortodoxnej cirkvi.

Udalosti neobišli ani katolícku cirkev latinského obradu.

26. júna 1949 boli už zatknutí všetci biskupi latinského obradu.

29. júla 1949 boli zrušené všetky reholné spoločnosti. 4. júla 1950 odovzdalo ministerstvo kultu generálnym vikárom obidvoch ešte existujúcich latinských biskupátov prepracovaný text štatútu cirkvi, ktorý mali tieto prijať.

Cirkev tento štatút neprijala.

V tejto situácii reagoval Vatikán menovaním "tajných" biskupov pre obidva rity. V celom projekte hral podstatnú úlohu predstaviteľ apoštolskej nunciatúry v Bukurešti, arcibiskup O'Hara. On sám tajne vysvätil v kaplnke nunciatúry väčšinu kandidátov.

Tu ale prišlo k udalosti, ktorá mala - ľudsky povedané - katastrofálne následky.

V polovici r. 1950 rumunská polícia obsadila nunciatúru - hoci

nunciatúra je na úrovni veľvyslanectva - a pri prehliadke našla všetky záznamy o tajných vysviackach, mená tajných biskupov a ďalších kandidátov.

Hneď po tomto bol arcibiskup O'Hara vypovedaný z krajiny a všetci tajní biskupi a kandidáti boli pozatváraní.

S odstupom času niektorí žurnalisti začali kritizovať postoj Vatikánu v dobe nastupujúceho komunizmu.

V súvislosti s Rumunskom išlo najmä o spomínaný štatút cirkvi. Tým, že ho cirkev odmietla, stratila bázu, na ktorej by v budúcnosti mohla jednať so štátom.

Viedenský expert pre východné záležitosti Prof.Dr.Ernst Cho.Suttner posudzuje vec takto: " Medzi ustanoveniami tohto štatútu a obvyklým cirkevným poriadkom katolíkov vzniklo napätie, ktoré bolo natoľko veľké, že dokonca aj po druhom vatikánskom koncile a jeho cirkevno-právnych zmenách zostáva nanajvýš otázne, či cirkev mohla tento štatút prijať !"

Známy publicista Hansjakob Stehle v knihe "Východná politika Vatikánu" píše : "Nemala sa cirkev na tejto báze aspoň pokúsiť prežiť stalinskú periódu? Vo Vatikáne videli v tomto štatúte len "refinovaný nástroj na podrobenie cirkvi". Pravdepodobne to vláda aj tak myslela - ale nemali sa aj za cenu tohto rizika aspoň ako tak zabezpečiť pastoračné možnosti cirkvi ?"

Vypočujme si nakoniec, čo k tomu všetkému hovorí jeden z tajne vysvätených gréckokatolíckych biskupov, ktorý prežil vo väzení 15 rokov a ďalšie roky žil ako pomocný robotník: "Dlhé roky sme kvôli príjmu Petra trpeli mučenie, bitky, hlad, zimu, pozbavenie všetkého a posmech. Naše putá, okovy a železné mreže našej cely sme bozkávali ako posvätné predmety, náš väzenský odev sme uctievali ako rúcho. Dobrovoľne sme niesli svoj kríž napriek tomu, že stále nám bola ponúkaná ako cena za odpad od Ríma sloboda, peniaze a pohodlný život.

Naši biskupi, kňazi a veriaci boli odsúdení na viac ako 5000 rokov väzenia a odsedeli z toho vyše 1000 rokov. Šesť biskupov pre svoju jednotu s Rímom zomrelo vo väzení.

Napriek týmto krvavým obeť má naša cirkev dnes práve toľko biskupov ako v čase, keď ju Stalin a ortodoxný patriarcha Justinián triumfujúco vyhlásili za mrtvu. Skutočnosť, že naša cirkev po všetkých tých rokoch ľudského utrpenia nebola zničená, je pre nás znakom, že Boh čaká na svoju hodinu.

On, ktorý nám dal milosť ísť do väzenia, daruje nám aj milosť zmŕtvychvstania.

Preto nemá naša cirkev žiadny dôvod unáhľene jednať s komunistickými a ortodoxnými vodcami, ktorí doteraz ničím nedokázali svoju dobrú vôľu.

Cirkev je trpezlivá, lebo je večná.

Keď vás v našich útrapách nabádame k trpezlivosti, tak to znamená, že sme pripravení za svoju vieru zomrieť.

Kristus povedal, že zrno, ktoré odumrie, prinesie bojnú úrodu.

A my nepochybujeme o jeho slove ...

Rumunsko predstavuje jedno veľké martyrológium.

Napriek tomu táto cirkev žije. Tajní biskupi a kňazi pracujú v podzemí, rehoľné povolania nevymizli. V počte povolaní katolíckych kňazov latinského obradu vzhľadom na počet veriacich stojí dnes Rumunsko v rámci socialistických krajín na druhom mieste za Poľskom. V krajine sú dva katolícke semináre latinského obradu. V oboch seminároch je zavedený numerus klausus, podľa ktorého môžu do každého seminára prijať ročne najviac 15 kandidátov. Rehole existujú len v podzemí. Keď štátna správa odhalí nejaké malé rehoľné spoločenstvo, obviní ho obyčajne z fašizmu a jednotlivých členov odsudzuje do ťažkého väzenia.

Preto často ľudia, ktorí cítia v sebe rehoľné povolanie, skladajú dočasné sľuby sami pred Bohom, alebo keď majú odvážneho spovedníka tak pred ním.

Posledné roky sa v zvýšenej miere obracia pozornosť sveta na osudy katolíckej cirkvi v Rumunsku, najmä na gréckokatolícku cirkev. V r. 1973 zverejnil pápež Pavol VI., že biskup Hossu bol kardinálom "in pectore". Bolo to tri roky po jeho smrti a nikto dnes nevie či to on vôbec vedel.

Pápež Ján Pavol II. nadhodil nepriamo problém gréckokatolíckej cirkvi v Rumunsku v súvislosti s ukrajinskou synodou v r. 1980. Vo svete vznikol výbor, ktorý sa intenzívne zasadzuje za práva tejto cirkvi.

Rumunská vláda však odmieta o tejto otázke čo len diskutovať.

Napriek tomu ešte aj dnes vyše 750 tisíc gréckokatolíkov verí, že príde deň, keď výjdu z katakomb a budú môcť slobodne vyznávať svoju vieru.

ZADĹŽENÝ ŽIVOT /k úmrtiu dr. Ruženy Vackovej/

Márne účtovanie, tu sa nedopočítaš: "naša pani", ako hovorili jej poslucháči, alebo proste "Ruženka", ako hovorili ostatní, sa zadĺžila nie po krk, ale až na večnosť. "Ak požičiavate tým, od ktorých dúfate dostať naspäť, akú to máte zásluhu?" ako hovorí Lukáš /6, 34/. Kto od nej odišiel neobdarovaný? Od koho niečo čakala? Ba, nemyslela ani na to "božie uznanie". Boh ovšem nie je jej dlžníkom, ale my, ktorí sme od nej dostávali, hoci sme neprosili, hoci sme nevracali. Bola tým blahoslaveným chudobným, ktorý nemá nič, ale všetkých obdarováva. Sama s humorom hovorievala pred svojou konverziou: "Oj, osud", keď nemala "ani haliera"; "Varím z vody a z Ducha svätého", hovorievala po svojej konverzii, keď rozdávala plnými rukami.

Márne účtovanie ... Tento národ, ktorý neoplýva talentami, hospodári s nimi hanebne. Už nikdy nepochopí, ako ublížil tejto veľkej žene. Áno, patrí k veľkým ženám českého národa, aj keď to vie len málo ľudí. Neprenikla na svetové fórum, pretože bola Češka: roku 1939 bola pozvaná do Berlína na kongres klasických archeológov, ale Ružena Vacková odmietla pozvanie, lebo nemecká veda začala prepadať nacistickému šílenstvu. Neprenikla na naše oficiálne fórum, pretože bola absolútne nekonverčná, pretože bola žena a nakoniec, pretože bola katolíčka. Na materiáli klasickej archeológie vychovávala k hlbokému kultúrnemu videniu celú generáciu, ale len málo ľudí malo odvahu sa k jej odkazu prihlásiť. Jej veľká koncepcia slohových cyklov /v ktorej zasa ona naopak vďačne rozvíjala myšlienky svojho učiteľa Vojtěcha Birnbauma/ presahovala a presahuje uznávanú prostrednosť. Jej jediná veľká práca, vydaná r. 1948 za veľkých ťažkostí "Výtvarný projev v dramatickém umění" - je malou sumou poznatkov na túto tému. Jej "Latinské kořeny západní kultúry", jej štúdie o Keltoch neuzreli svetlo sveta. Snáď niekde čakajú na svetlejšie časy našej kultúry. Keď som r. 1946/47 sedel v laviciach inštitútu d'Art et d'Archeologie a Sorbony v Paríži s jedným Ruženkiným poslucháčom a dosť sme sa nudili, vzdychol: "Zlatá naša pani!"

Bohatý a živý človek - mala záujem všade, kde sa niečo podstatného dialo. Ako študentka si dopisovala s Jířim Wolkrom, z čoho vznikol jeden z jej viacerých vymyslených románov, lebo Ruženka nebola nepôvabná a bez osobného šarmu. Ďaleko presiahla rámec výtvarných umení, zaujímala sa o iné obory. Stretávala sa s profesorom Rutterom z hudobných vied, s mladým Jánom Patočkom, Václavom

Černým, Zděnkem Kalistom, s profesorom rímskeho práva Boháčkom, s profesorom fyziky Dolejškom /zahynul v koncentráku/, s Bedřichom Fučíkom z Melantrichu a s mnohými inými ľuďmi. Z osobných priateľov nesmieme zabudnúť na prof. arch. Oldřicha Stefana a pani Boženu Krchovú so Svazu žen, "ženského štátnika", ako ju Ruženka žartovne nazývala. Tento výpočet nie je zďaleka úplný - ale snáď postačí k charakteristike tejto nevšednej ženy. Zaujímala sa o všetom aj o život mnohých ľudí. Starala sa nielen o hlavu, ale aj o srdce svojich poslucháčov, bola tajomníčkou ich lások, manželských kríz a spolu so svojím otcom Dr. Vackom sa aj starala o telesné zdravie mnohých ľudí.

Etos a charakter boli nielen jej často používané slová, ale boli chrbticou jej života. Všetličo jej vytýkali, ale nikdy nie bezzásadovosť. Jej mravná neúplatnosť ju priviedla za okupácie do ilegálnej práce. Hoci už bol popravený jej brat Dr. B. Vacek a švagor Dr. Gjuríč - tiež neznáme obete tohoto národa - neváhala nosiť časti tajnej vysielacky skupiny "Voláme č. 15", kam bolo treba. Skupina dodala cenné správy o miestach výroby zbrane V-2, do ktorej nemecké velenie kládlo veľké nádeje pre "rozhodujúci úder". Skupina zložená z českej inteligencie, väčšina sociál. demokratov - maliar Šourek a iní - vypracovala tiež pozoruhodné plány na hospodársku obnovu zeme po vojne. Nakoniec bola Ruženka zatknutá /vo februári 1945/. Len koniec vojny ju zachránil od konca života, ktorý neváhala vydávať - zase nesplatený dlh.

Po krátkom, ale intenzívnom pôsobení na univerzitnej pôde od r. 1945 bola postavená pred novú skúšku charakteru. Počas februárových udalostí r. 1948 išla so študentskou demonštráciou na Pražský hrad. Na prvej schôdzi nového profesorského zboru sa objavili tiež študenti - idea drhá Ruženke, lebo vždy snívala o vysokoškolskom spoločenstve profesorov a študentov universitas magistrorum et scholarium - ako pôvodne aj Karlova univerzita bola. Lenže to boli zástupcovia akčného výboru. Začalo sa hovoriť novým jazykom, ktorý napokon upadol v dokonalý stereotyp. Hovorilo sa o novej dobe, nových možnostiach, ktoré budú dané, o nových úlohách, ktoré bude treba zvládnuť atď. Ružena Vacková položila otázku kritérií tohoto nového. Zožala uznanie dvojako: druhu : uznanie statočnosti aj prudký odpor, ktorý viedol Arnošt Kolman /za dva roky zmizol z Karlovej univerzity tak ticho, ako tam prišiel/. Akčný výbor potom Ruženku vyakčnil týmto pamätným a jazykovo pozoruhodným výrokom : "Žiadate sa, aby ste v školskom roku 1948/49 v prednáškach nepokračovala."

Za ďalšie dva roky bola Ružena Vacková poctená rozsudkom, ktorý znel na trest odňatia slobody na 22 rokov a stratu občianskych práv na ďalších desať rokov za velezradu a vyzvedačstvo. Proces bol jedným z tých monstrprocesov, ktoré "preslávili" naše súdnictvo. Konal sa v Brne v júni 1952: pre zvýšenie dojmu boli k tejto skupine krasov, rehoľníč a študentov pridaní dvaja študenti, ktorí boli odsúdení k trestu smrti. Ruženka si odpýkala plných 15 rokov. Keď sa vrátila a dozvedela sa, že jej prokurátor je chorý, chcela ísť a navštíviť ho, aby vedel, že neprechováva v srdci nenávisť, pretože sa však obávala, žeby ten úbožiak takú mravnú silu nezniezol, upustila od svojho úmyslu.

Patrila tiež medzi prvých, ktorí v roku 1977 podpísali Prehlásenie Charty 77. "Vnútorňou formancou" - používam jej vlastný výraz - Ruženkinho života bola viera. Preniknutá etosom a pátosom Nietzscheho, nemohla žiť v konvencii a prostrednosti. Ale jej ideálom nemohol byť "nadčlovek" - proti tomu mala v sebe príliš veľa pokory a lásky. Jej ďalšie vnútorné kroky riadila neúpravná vôľa k pravde. Rozhodujúci moment jej obrátenia bola práve smrť jej brata a švagra. Vtedy sa jej so všetkou ostrosťou zjavila

dilema : alebo dôsledný nihilizmus, alebo dôsledný klad : buď nič - alebo Boh - buď definitívna smrť alebo vzkriesenie. "Nie je ťažké Boha poznať, ale je ťažké sa mu vzdať", povedala neskôr. Ružena Vacková vyvolila - ako vždy - to, čo bolo ťažšie. Bola taká prostá, že si išla kúpiť katechizmus ; bola taká pokorná, že ním nepohrdla ; bola taká vnútorne tvorivá, že bola schopná ho domysliť ; bola tak rozhodná, že jej nezostalo iné, než radikálne nasledovanie chudobného a súčasne veľkého Ježiša Krista. To bola jej cesta k "nežnému Bohu", ako to osvedčil pri jej rakve P.M. Máša. Vydala svoj celý život Jemu, vydávala z Neho ľudom. Noblesná a prostá milovala babičky v kostole, prostých kňazov a sestričky, svojich synovcov a prasnynovcov, blízkych aj vzdialených, do poslednej chvíle priťahovala k sebe aj mladých. Bála sa sakristií - ako pravá intelektuálka. Ale raz sa premohla, doniesla mi Huysmansovu Katedrálu, lebo som u sv. Mikuláša pre pražskú smotánku v kázni naväzoval na to, čo tam bolo vidieť. "Nie je to dostať, môže vám to poslúžiť, aj keď sú tam bludy." Vy tomu rozumiete ?", pýtal sa povýšene mladý kňaz - podľa indického príslovia: Mladé teľa sa ani leva nebojí. S nevinným dievčenským pohľadom mi povedala: "To je totiž môj obor." Tak začalo naše priateľstvo. Nebola schopná sa uraziť, stačil jediný dotyk - a celá pracovná stavba sa naraz zrútila. Celú jej hĺbku som si uviedomil najviac, keď ju pri svojom pražskom pobyte navštívil Karl Rahner : stretli sa dvaja prostí a veľkí ľudia. O teologovi vie celý svet, o jeho ženskom protiklade len Boh. Ku koncu života bola postihnutá afáziou. Ťažko dostávala zo seba slová - slová nevypovedateľné. "Mlčanie je charisma" prehlásila. V tom tichu dozrievala plnosť tohoto podivuhodného človeka, vnútorná žatva, cenu ktorej nepoznáme. Jej posledné slová boli : Počúvam hlas Cirkvi: " Počúvala nás, počúvala, čo my sami nepočujeme - za nás, pre nás

Jozef Zvěřina

ODPOVEĎ FALŠOVATEĽOM

Predkladáme našim čitateľom list Pavla Čarnogurského redakcii časopisu EXPRES v Bratislave:

Vážená redakcia,
reagujem na článok "Starostlivosť Karola Wojtyły o Slovákov", jeho druhú časť uverejnenú v č. 10, roč. 15 zo dňa 12. marca t.r. Vášho časopisu. Konkrétne na tematiku, zahrnujúcu udalosti v obciach severného Spiša v Novej Belej a v Krempachoch pripojených r. 1920 ku Poľsku.

Autor, akýsi Daniel Ondrejko, ktorý zrejme len z redaktorskej povinnosti spojil množstvo faktov, potrebných k útoku na pápeža Jána Pavla II., bez dôkladného štúdia a ich súvisu, nezodpovedne narába s dátumami - uvádza napr. dátum 30. augusta 1954, keď ešte nebolo v Novej Belej knaza Baczkiewiczza a na krakovskom metropolitnom stolci kardinála Wojtyły, ani sporu o bohoslužobnú reč a spev v kostoloch, do ktorých sa schádzali Slováci sev. Spiša a Oravy, bez vlastnej vôle pripojení ku Poľsku tzv. rozhodnutím Piatich v Spaa 28. júla 1920. Ale autor už sem kladie začiatok "sedemročnej vojny", ako nazýva súhrn neradosných udalostí v živote Slovákov vo dvoch uvedených obciach.

Moja legitimácia, oprávňujúca ma ako povolaného vyjadriť sa

k veci: Sám pochádzam z územia horného Spiša a to z tej časti, ktorá bola pojatá ako sporné územie, na ktoré si Poliaci nárokovali v plebiscite, ktorý sa tam mal previesť v r. 1920. Vtedajšie plebiscitné udalosti už som ako študent aktívne prežíval. Rozhodnutím Mierovej konferencie sa plebiscit neuskutočnil, rozhodnutie v Spaa rozdelilo územie obidvom štátom, pri čom časť s mojím rodiskom ostala pri Slovensku.

V čase sporu Slovákov v Novej Belej a v Krempachoch o bohoslužobnú slovenskú reč pomáhal som aktívne cirkevným trestom postihnutým Slovákom v obidvoch obciach. Spolu s neb. kanonikom v Spiškej Belej Jozefom Vojtasom podávali sme memorandá štát. činiteľom ako v Bratislave, tak i v Prahe, aby svojím vplyvom pomohli odstrániť nežiadúci spor a zaistiť právo Slovákom v Poľsku, vzniklé tým, že rozhodnutím II. Vatikánskeho koncilu namiesto latinčiny zaviedli do bohoslužieb reč ľudu. Prirodzene, že Slováci v Poľsku si žiadali do svojich kostolov svoju reč ako bohoslužobnú. Treba s pohutovaním pripustiť, že došlo k nežiaducim prejavom. Už v čase, keď na čele MZV čsl. štátu stál neskôr popravený Slovák Dr. Vl. Clementis, podarilo sa nám jeho pomocou dosiahnuť, že Slováci v Poľsku boli medzištátnou dohodou uznaní ako národnostná menšina s právami, zaručenými medzinárodnými štatútmi. Na rozdiel od čias medzivojnových, kedy ich poľská vláda za menšinu neuznávala tvrdením, že ich nárečie pohranično-horalské robí ich Poľiakmi, aj keď sa hlásili za Slovákov a od vekov patrili historicky do slovenského etnika.

Za celé obdobie sporu o slov. bohoslužobnú reč v Poľsku, teda v období rokov 1964- 1971 usilovali sme informovať na Slovensku nielen vládnych činiteľov, ale aj slov. tlač, aby sa prípadu ujala a osvojila si tak právo Slovákov v Poľsku ako celonárodný požiadavok. Ale nepodarilo sa nám ani len v jedinom prípade taký cieľ dosiahnuť a umiestniť na stránkach dennej, či periodickej slov. tlače čo len zmienku o tomto porušení platného práva. Teda ani Váš týždenník "Expres" vtedy nevedel, alebo nechcel vedieť o tom, čo teraz z celkom iných dôvodov tak dôrazne prizvukuje. Vtedy sme sa stretávali s jednoznačným náhľadom všetkých zodpovedných činiteľov doma : "Tak im treba !" Načo chodia do kostola !"

Cynické ateistické stanovisko, tak vzdialené rozumieť slovenskej duši a pomôcť jej v ťažkých existenčných podmienkach ! Jedine a výlučne kostoly nám zachovali reč i národné povedomie v neľahkej minulosti, čo je jednoznačné a záväzné poučenie z našich dejín. I dnes v rozľahlom svete konajú toto poslanie !

Inakšie sa zachovali niektorí význační poľskí činitelia, medzi nimi aj Vami citovaný Jerzy Lewell, ktorý v "Zyci Literackom", vychádzajúcom v Krakove, uverejnil seriál článkov o zachádzaní s menšinami v Poľsku. Uviedol aj Novú Belu a Krempachy. A podobne i významní historici poľskí, ako Henryk Batowski, Alina Szklarska pôsobili v poľských kruhoch, aby sa odstránil pokojne predmet sporu, poškodzujúci záujmy obidvoch bratských národov.

"Kultura", vo svete známy poľský mesačník, vychádzajúci v Paríži, taktiež uverejnil v lete r. 1969 na svojich stránkach obsiahly faktami podložený článok o spore v Novej Belej a v Krempachoch. Článok vyvolal živý záujem a pozornosť i širšej svetovej verejnosti, najmä tlače zahraničnej Polonie.

V lete r. 1970 i sama Metropolitná kúria v Krakove na čele s J.E. Kardinálom Karolom Wojtylom prejavila záujem skončiť spor a stiahnuť cirkevný trest. Podala iniciatívny návrh, aby zo Slovenska do Krakova komisia kňazov - znalcov cirkevného práva, ktorá by spolu so zástupcami Kúrie riešila spor aj tým, že by slov. cirkevné kruhy prevzali na seba starosť zaistiť pre potreby slovenských bohoslužieb v Poľsku knihy a spevníky s posvätnými textami v slovenskej reči.

Medzi členmi komisie zo slovenskej strany mal byť aj zástupca CMBF v Bratislave a to buď dekan prof. Dr. Mikuláš Višňovský, alebo prof. Dr. Cyril Dudáš. Obidvaja si mali vybaviť k tomu potrebné povolenie na príslušných miestach MK SSR.

Aké bolo naše sklamanie, keď nám oznámili, že tento im nadriadený štátny úrad takúto cestu do Poľska neodporúča !

Ale i napriek tomu Metropolitná kúria v Krakove na príkaz samého kardinála Dr. K. Wojtylu spor zakončila a trest odvolala. Podľa rozprávania miestnych obyvateľov Novej Belej kardinál použil na zistenie dôkazu o skutočnom národnom zmäšťaní ľudu dojemný spôsob. Osobne prišiel do Novej Belej, kde si dal zavolať všetkých žiakov miestnej ľudovej školy. Žiadal, aby prišli k nemu tí žiaci, ktorí sa doma modlia po poľsky "Ojcie nasz". Prišlo len niekoľko málo detí. Nato vyzval pristúpiť tých, ktorí sa modlia po slovensky túto modlitbu. A pohli sa vlastne akoby všetci žiaci, toľko ich bolo. Pomodlili sa nahlas po slovensky "Otče náš".

Kardinál Wojtyla s pohnutím povedal prítomným:

"Prawda, wypowiedziona językiem dzieci, to prawda samego Boga !"

Kto nesie hlavnú vinu na tomto neradostnom prípade, ktorý tak bolestne narušil tradície dobrých vzťahov poľsko-slovenských?

Odpoveď by žiadala obšírnu štúdiu.

Podstatné je toto :

Územie horného Spiša a Oravy sa nemalo nikdy dať odtrhnúť od slovenského tela. Keby sa bol uskutočnil r. 1920 zahlásený plebiscit, ku odtrhnutiu 23. slovenských obcí na hornom Spiši a Orave by nebolo dôšlo, naopak, výsledok by bol manifestačným prihlásením sa všetkého ľudu ku slovenskej národnej a tak i ku štátnej príslušnosti ku Československu.

Ale spor o slovenské územie bol umele spojený so sporom o Tešínsko, či tak zvané Zaolzie na Tešínsku s prírodným a priemyslovým bohatstvom. Na toto územie sa vtedy sústredilo úsilie česl. diplomacie na Mierovej konferencii v Paríži. A čímisi bolo potrebné taký priaznivý výsledok kompenzovať.

Krakovský kardinál a terajší pápež Ján Pavol II., hlava Cirkvi, do ktorej patria i milióny Slovákov doma i za hranicami, lebo ťažký osud doma nás rozháňal po šírom svete za chleбом i právami, osobným zásahom napravil krivdu : odvolal cirkevný trest, vymenil nežiaduceho a šovinisticky pokračujúceho kňaza, ktorý spravoval obidve farnosťi - nebol to Bączkiewicz, ktorý dávno predtým odišiel z N. Belej - a nariadil po dohode s veriacimi, aby každú nedeľu kňaz slúžil hlavnú sv. omšu po slovensky so slovenským spevom a rečou. A len druhú pre poľských veriacich.

Sú to udalosti už dávno pominulé, možno povedať zabudnuté.

Prečo Váš časopis, vážená redakcia, sa teraz k nim vrátil ? Zrejme nie preto, aby pomohol slovenskej veci, lebo vtedy, keď bolo možno a potrebné pomôcť, zámerne mlčal a zatváral oči pred skutočnosťou, ktorú dnes považuje za tak dôležitú, že ju podáva ako "sedemročnú vojnu". Kto bol ešte v našich dejinách a v dejinách žurnalistiky tak tupý a hluchý, že nevedel celých sedem rokov o vojne, ktorá sa odohrávala pod jeho oknami ?

Ak sa nazdávate, že takto poškodíte v očiach národa i súdnej verejnosti autoritu hlavy katolíckej Cirkvi v osobe Jána Pavla II., ktorého si naši veriaci spolu s celým kultúrnym svetom vysoko vážia nielen ako pápeža, ale v našich nebezpečných časoch aj ako svetového posla mieru, dosažiteľného len na zásade rovnakej spravodlivosti pre všetkých, pre každého, ako žiada poslanie Cirkvi :

"Suum cuique !" - možno Vás len Putovať.

V úcte

Paľo Čarnogurský, v.r.

Bratislava, 14. marca 1983

Na vedomie :

pp. biskupom Slovenska,
redakcii denníka Pravda
" - Katolíckych novín.

Kardináli slovenského pôvodu

/Spracované podľa + Otca Michala Lacku, S.J./

III.

1. Alexander Rudnay
2. Juraj Havlík
3. Ján Scitovský.

JÁN SCITOVSKÝ. Narodil sa 1. novembra 1785 v Košickej Belej, ale skoro sa presťahoval do Jelšavy, kde navštevoval aj nižšie školy. Za kňaza rožňavskej diecézy bol vysvätený roku 1809, a hneď menovaný profesorom filozofie, a neskoršie teológie v biskupskom seminári. Roku 1824 stal sa rožňavským kanonikom a rektorom seminára. Roku 1827 bol menovaný biskupom rožňavským, r. 1838 bol menovaný za biskupa Pätikostolného /Pécs/, a konečne roku 1849 bol cisárom menovaný za arcibiskupa ostrihonského a primasa Uhorska. Bol nastolený v Ostrihomi 6. januára 1850 a vo februári zvolal konferenciu všetkých biskupov z Uhorska. Tohože roku dal preniesť arcibiskupský seminár z Trnavy do Ostrihomu, a roku 1853 uviedol zase jezuitov do Trnavy. Za kardinála bol zvolený pápežom Píom IX. roku 1854. Kardinálsky klobúk dostal dňa 17. novembra 1854, a potom ostal v Ríme, aby bol dňa 8. decembra 1854 prítomný v bazilike sv. Petra na vyhlásení dogmy o Nepoškvrnenom Počatí Panny Márie. Jeho meno je aj dnes na mramorovej tabuli, ktorá návštevníkom svätopeterskej baziliky pripomína tú historickú udalosť. Roku 1856 slávnostne posvätil a otvoril arcibiskupskú katedrálu v Ostrihomi, ktorú, ako sme vyššie spomenuli, začal stavať r. 1820 Kardinál Alexander Rudnay. Zomrel r. 1866.

Kardinál Scitovský, ako to jeho meno a pôvod ukazujú, pochádza z východného Slovenska a zo slovenského rodu. Aj arcibiskupom sa stal preto, lebo po roku 1848 cisár vo Viedni nechcel menovať Maďarov, ktorými bol z trónu zosadený počas revolúcie, ale po celom kráľovstve menoval biskupov z iných národností, a medzi nimi na prvom mieste Scitovského za primasa celého Uhorska.

V Rimerovej Bibliografii pod menom Scitovského nachádzame tri publikácie po slovensky :

1. Osem kázní, ktoré Oswícení Pán Ján Scitowski biskup Rožňawski w púste pred Welikú - Nocú swogim werícim roku 1837 povedal. Z powolením Gebo roku 1838 P.C.H. Skalickeho klástersa Frantisskán ku spasitělnému rodičuw a dítek dobrému, z uhorského na slowenski gazik preložil. Z powolením Cis. Kral. cenzuri. W Skalici písmen Fr. X. Škarnicla a sinów.
2. Pastirski list, které Najoswicenejši a najdústojnessi Pán

Kníža Welkokérski Ján Scitovski pri slavném zaujímaní swej arcibiskupsko-primašskej stolice ku wericím katolíckim kresťanom wi-
dal. W Pesste 1850.

3. Obežník na knazstvo a správa far a statkov cirkevných.
V Ostrihome 1860.

Predseda však meno Kardinála Scitovského málo je známe v slo-
venskom-cirkevnom a národnom živote ; a ak, tak nie po dobrom.
Svetozár Hurban Vajanský v Životopise Štefana Moyzesa spomína
ako tento slovenský rodolub roku 1863 z príležitosti cyrilo-
metodského jubilea obrátil sa najprv na nitrianskeho biskupa
Augustína Roškoványho, a predložil mu, aby ten zasa napísal vo
veci jubilea arcibiskupovi Scitovskému. Vajanský takto pokračuje:
"Scitovský, rodom Slovák, rád žil vo vysokých švetských sférach
a silno sa klonil k politike v zmysle maďarskom. Na Roškoványho
otázku dal odpoveď, ktorej obsah neznám, no Moyzes referujúc o
tom Kozáčkovi, vzdychol v liste svojom z 13.marca 1863: Gott
erbarme Dich unser - Bože, zmiluj sa nad nami ! Môžeme si teda
predstaviť, aká to musela byť odpoveď arcibiskupa na dotaz Roš-
koványiho, keď náš veľký Moyzes zalomil nad ňou rukami."

Scitovský teda hoci nevystupoval ešte nejako silne proti
slovenskému hnutiu, predseda sa ho stránil a klonil sa viacej
k Maďarom

Z DOMOVA

Koncom januára 1983 sa dostal pred Obvodný súd Bratislava I
prípád Gondová - Novajovský, o ktorom sme už informovali. Prípád
vyvolal veľkú pozornosť doma aj v zahraničí a jeho priebeh a vý-
sledok je už zväčša známy, preto len stručné informácie.

Senátu predseda Dr.Emil Jurkovič, obžalobu podal obvodný pro-
kurátor Tibor Szakál. Pojednávanie trvalo tri dni a prebiehalo
zväčša prakticky s vylúčením verejnosti. Iba na začiatku predseda
senátu pustil do súdnej siene niekoľko osôb z množstva čakajúcich,
potom už len blízkých príbuzných obžalovaných a príslušníkov štát-
nej bezpečnosti, označených za študentov. Na chodbe v Justičnom
paláci čakalo asi 150 priaznivcov obžalovaných, medzi nimi fran-
cúzski novinár, ktorý kvôli procesu pricestoval z Paríža, zástup-
kyne Charty 77 z Prahy a veriaci zo všetkých slovenských krajov.
Helenku Gondovu a Ferka Novajovského, privádzaného v putách,
vítal na chodbe potlesk, kytice kvetov, výkriky sympatií.

Rozsudok jeden rok nepodmienečne pre každého z obžalovaných
sa môže zdať mierny, ale nezabúdajme, že im na súde nič nedokázali
okrem toho, že mali doma náboženskú literatúru. Aj tak možno ten-
to rozsudok považovať za výsledok účasti verejnosti, najväčšej
na Slovensku od r. 1969. V rovnakých súvislostiach možno vidieť
prepustenie oboch na slobodu 17. februára 1983. Proces ukazuje,
že hromadná účasť veriacich na súde pri tomto a podobných proce-
soch je správna a prináša ovocie.

4. marca sa konalo odvolacie pojednávanie pred Mestským sú-
dom v Bratislave za predsedníctva Dr.Jána Mazúra. Pojednávanie
v poslednej chvíli preložili do najmenšej pojednávacej siene, aká
na súde je a "pre nedostatok miesta" nepripustili do siene žiadnu
verejnosť. Súd po oboznámení spisu a stručných záverečných rečiach
prokurátora a obžalovaných odročil pojednávanie na neurčito bez
bližšieho vecného zdôvodnenia.

Toto odročenie naznačuje, že súd začína vo veci taktizovať.
Azda chce ťahať vec tak dlho, kým neupadne do zabudnutia a potom
potichu potvrdiť nepodmienečné rozsudky. Na jednej strane možno
považovať za úspech veriacich, že sme prinútili súd vôbec tak-
tizovať. Na druhej strane nemali by sme nechať upadnúť vec do
zabudnutia. Statočný postoj obžalovaných nás k tomu zaväzuje.

- V decembri 1982 sa začalo v Prahe kuriózne a zároveň charakteristické trestné stíhanie. Prokurátor uvalil väzbu a vznikol obvinenie z rozkrádania majetku v socialistickom vlastníctve na Karla Partscha, vedúceho oddelenia pre rím.kat.cirkev na Sekretariáte pre veci cirkevné pri Ministerstve kultúry ČSR. Rozkrádanie malo spočívať v tom, že Partsch si privlastnoval časť peňazí určených ako finančné odmeny pre knazov, angažujúcich sa v Pacem in terris. Po troch mesiacoch Partscha prepustili z väzby, ale trestné stíhanie proti nemu pokračuje a predbežne nemôže pokračovať vo výkone svojej funkcie.

OKRESNÉ. SCHÔDZE KNAZOV S PREDSTAVITEĽMI ONV

- V januári a februári 1983 sa uskutočnili na Slovensku schôdze knazov na ONV. Pozývateľom a niekde i vedúcim schôdze bol predseda Okr. národného výboru, väčšinou však len podpredseda ONV, do ktorého rezortu patrí kultúra a teda aj cirkvi. Vždy bol tiež prítomní okr. cirkevný tajomník. Na viacerých týchto schôdzach boli ako hostia pracovníci Sekretariátu pre veci cirkevné Ministerstva kultúry z Bratislavy. Tak napr. na schôdzi knazov z okresu Poprad a Dolný Kubín, s ktorými nie sú úrady spokojné, bol riaditeľ uveďného Sekretariátu Dr.K.Homola. V Topoľčanoch JUDr Máčovský z Min.kultúry, v Trnave Dr.Máčovský a s Káčer zo Sekretariátu, atď. Pre tieto schôdze bol predstaviteľom ONV vopred zaslaný z Ministerstva kultúry na použitie ako úvodný referát 4 - stránkový elaborát, v ktorom sa útočí na Vatikán pre vydanie dekrétu o zakázaných knazských organizáciách a kritizuje sa stanovisko kard. Tomáška a biskupa Gábriša voči PIT.

V časti okresov tento elaborát úvodom prečítali, ale zdá sa, že to bola menšina okresov Slovenska. Asi sami predstavitelia okresu vo väčšine prípadov usúdili, že nie je únosné pozvať si knazov a brýdzať pred nimi na to, čo je im sväté. Vo viacerých okresoch úvodný referát líčil budovateľské úspechy v okrese za rok 1982.

Účasť knazov na týchto okresných stretnutiach sa pohybovala cca od 70 do 100%. Toto veľké percento sa dá vysvetliť tým, že štátne orgány zdôrazňujú knazom pri rôznych príležitostiach, že sú zamestnancami rezortu školstva a kultúry ONV, takže predseda ONV je ich nadriadený. To nie je správny výklad; knazi sú zamestnancami biskupských úradov a teda mali by byť zvolávaní na schôdze vždy jedine prostredníctvom bisk. úradov. V súlade s týmto stanoviskom niektorí knazi neprišli na tieto schôdze. Činitelia ONV resp. ŠTB teraz týchto knazov navštevujú alebo predvolávajú a žiadajú vysvetlenie, prečo dotyčný knaz nebol na schôdzi a tvrdia, že sa mal ospravedlniť, ak nemohol prísť, a pre budúcnosť hrozia sankciami. Na druhej strane - v niektorých okresoch neboli na tieto schôdze pozvaní knazi známi svojím tvrdým postojom voči PIT - zrejme preto aby azda svojím vystúpením nezapôsobili na schôdzi ostatných knazov "rušivo" /okr.Bardejov, Veľký Krtíš.../

Po prednesení úvodného referátu predsedajúci vyzývali knazov k diskusii. Niekde sa niektorí knazi ohradili voči útokom na Cirkev /napr. v Topoľčanoch na vysokej úrovni sa vyjadrili Dr.Patka, Bošňák a Šafár/; inde sa všetci knazi vyhli ožehavým témam a "mlátili prázdnu slamu"; väčšinou však diskusia bola veľmi slabá niekde /Košice/ sa predsedajúci snažil diskusiu "organizovať" - vyzýval knazov podľa abecedy k diskusii. Iba vo veľmi málo prípadoch diskutovali knazi v takom duchu ako si to predstavitelia ONV želali.

Súhrnne možno povedať, že okresné schôdze zďaleka nevyznali tak,

ako si to ich režiséri želali. Veľká väčšina slovenského kňazstva dala najavo keď nie protestom, tak aspoň tichou rezistenciou - mlčaním svoj nesúhlas s útokmi na Sv.Stolicu.

Pre budúcnosť treba hľadať odpoveď na otázku, či kňazi majú chodiť na schôdze, ktoré nezvoláva bisk. úrad, najmä keď na pozvánke nie je uvedený program, a vlastne ide o pozvanie - v čom je obsiahnutá dobrovoľnosť účasti a nie o predvolanie. Svoj nezaujem o takéto schôdze by mohli v budúcnosti kňazi zdôvodniť práve tým, že tieto schôdze na začiatku roku 1983 boli zneužívané na uráženie citov kňazov.

- V našom časopise musíme chtiac - nechtiac pravidelne uverejňovať materiály o porušovaní ústavných práv veriacich občanov našej republiky. Porušovanie práv zahŕňa široký okruh od vyučovania detí, cez diskrimináciu na pracovisku, publikačné a zhromažďovacie možnosti až po trestné rozsudky. Žiaľ, našim prvoradým problémom nie je filozofický alebo praktický ateizmus niektorých spoluobčanov, ale administratívny a policajný tlak štátneho aparátu.

Prípady rodičov z Veľkého Krtíša, ktorí prihlásili svoje deti na vyučovanie náboženstva, dobre ilustruje aroganciu úradov voči veriaci.

Na základnej deväťročnej škole vo Veľkom Krtíši už niekoľko rokov nevyučovali náboženstvo. Nie, že by rodičia nemali o vyučovanie záujem. Riaditeľ školy, národný výbor, cirkevný tajomník, polícia a niektoré zložky Národného frontu dokázali vždy zmanipulovať veci tak, že náboženstvo sa nevyučovalo.

V školskom roku 1982/83 chceli rodičia podniknúť nový pokus. V dobe od 15. do 25. júna 1982 - presne podľa Smerníc o vyučovaní náboženstva, uverejnených v zošite 10-11 Zvesti Ministerstva školstva a Ministerstva kultúry SSR - podali viacerí rodičia osobne prihlášky za svoje deti na vyučovanie náboženstva triednym učiteľom svojich detí alebo riaditeľovi školy. Triedni učitelia a riaditeľ školy prihlášky o d m i e t l i p r e v z i a t. Rodičom preto neostalo iné - nazbieralo sa ich asi 35 - a prihlášky poslali poštou doporučené na školu. Nato škola vyslala triednych učiteľov žiať, prihlásených na náboženstvo na návštevu rodičov na bytoch. Učitelia presviedčali rodičov, aby stiahli prihlášku. Samozrejme, neobišlo sa to bez obvyklých vyhrážok, ako že deti neprijmú na ďalšie štúdium, rodičia si poškodia v zamestnaní a pod. Presviedčanie - vyhrážanie korunovali učitelia tým, že si dali od rodičov podpísať návštevu na byte, zrejme, aby sa mohli preukázať pred šéfom splnením svojej povinnosti.

Rodičia prihlášky nestiahli. Škola sa tiež nevzdala. Po 25. júni, uplynutí termínu prihlasovania na náboženstvo, všetci rodičia dostali list od školy s oznámením, že ich prihláška neobsahuje všetky náležitosti a preto sa nebude brať do úvahy. V liste sa nehovorilo, aké náležitosti neobsahuje. Jeden rodič si podal sťažnosť na odbor školstva ONV Veľký Krtíš, ale nepochodil, ONV, mu stručne oznámil, že škola postupovala správne.

Z listu ONV rodičia pochopili, že na okresnej úrovni nemajú nádej a napísali sťažnosť prezidentovi republiky. Opísali celý prípad a požiadali o zásadu. Kancelária prezidenta republiky odstúpila sťažnosť na vybavenie odboru školstva KHV v Banskej Bystrici. Od tohoto úradu dostali rodičia list v decembri 1982. Vedúci odboru im oznamuje, že ich sťažnosť bola čiastočne oprávnená. Prihlášky detí na vyučovanie náboženstva obsahovali všetky náležitosti, ale podľa vyjadrenia školy ich rodičia n e p o d a l i o s o n e ako vyžadujú smernice. Z toho dôvodu bol postup školy s o r a v n y. Keďže bola sťažnosť čiastočne oprávnená a ak si to rodičia želajú, má škola zabezpečiť ich deťom vyučovanie náboženstva od

II. polroku školského roku 1982/83. Odbor školstva KNV dáva v tomto smere pokyn ONV Veľký Krtíš, ktorému škola podlieha - stálo v liste.

Rodičia si to želali, miestny kňaz sa pripravil na vyučovanie detí. ONV Veľký Krtíš však oznámil, že žiadny pokyn nedostal a škola bez pokynu ONV odmietla povoliť vyučovanie náboženstva. KNV v Banskej Bystrici zase považuje vec za uzavretú odoslaním listu rodičom z decembra 1982. Takže náboženstvo sa nevyučuje ani v II. polroku. Naopak, kňazovi odobrali štátny súhlas a najmenej štyroch rodičov z tých, ktorí prihlásili deti na náboženstvo, začali šikanovať v práci.

Zachovanie kresťanskej čnosti pokory si vyžaduje v tomto prípade neobyčajné sebazaprenie.

- Dňa 24. marca si pripomíname 17-te výročie smrti Otca Vendelína Javorku, S.J. Narodil sa 15. októbra 1882 v Černovej. Po štúdiách bol v r. 1915 vysvätený za kňaza. Od roku 1926 pôsobí v Ríme. Stáva sa správcom Pápežského kolégia - orientálneho ústavu. Keď z počnetu sv. Otca Pia XI. vzniklo nové kolégium Russicum, stal sa Otec Vendelín jeho prvým rektorom. Zmyslom jeho života sa stala jeho činnosť v prospech unionizmu. Pred koncom druhej svet. vojny bol uväznený v Rumunsku a odvlečený do ZSSR. Ako údajného agenta Vatikánu odsúdili ho na 17 rokov žalára a nútených prác. V roku 1956 sa vrátil na Slovensko. Umiere dňa 24. marca 1966 v Žiline, kde je aj pochovaný.

- Upozorňujeme našich čitateľov na zaujímavý článok Štefana Šmálika, ktorý bol uverejnený v časopise Duchovný pastier, č.9, november 1982 : " Prvá diecéza v strednej Európe " - str.410-417.

REHOĽA FRANTIŠKÁNOV

/O. F. M./

Františkáni prišli na naše územie v r. 1228 z Nemecka. Od začiatku nachádzajú živnú pôdu a blahodárne pôsobia v Bratislave, Trnave a Nitre.

Po Tatárskom plienení, t.j. po roku 1241 sa ešte viac ziadala ich činnosť a vtedajší Uhorský kráľ Béla IV rehoľu veľmi podporil. Františkáni orientovali svoju činnosť hlavne na kazateľstvo. Prvým provinciálom rehole sa stal páter Ján, brat francúzskeho kráľa Filipa Malého.

Slubný rozvoj rehoľnej činnosti prerušil vpád husitského vojska ktoré vyplienilo kláštory v Trnave, Trenčíne, Nitre a na Spiši.

Po prehraní zlých časov, za kráľa Mateja nastal opätovný rozmach rehole a to najmä počas pôsobenia provinciála Fabiana Igálu. Rehoľa začala každoročne posilať nadaných bratov na univerzitné štúdiá. Z mnohých osobností františkánov tej doby vynikol páter Gregor, ktorý sa stal biskupom v Nitre /1484 - 1492/.

Je známe, že františkáni pôsobili viac v severnej časti Uhorska, t.j. na území dnešného Slovenska. A keďže pôsobili medzi prostým ľudom museli sa mu aj prispôbiť, najmä rečou. Výsledkom tohto vzťahu sú niektoré zaujímavé literárne diela františkánov, ktorí písali poučné a náboženské spisy pre družiny sv. Antona sv. Jána Nepomuckého. Od neznámeho františkána pochádza slovenská kniha " Hora zlatá serafínska " vydaná v Trnave v r.1674. Medzi známych františkánov-spisovateľov tej doby patria Ján Abrahamfy, Benignus Smrtník a Dionýz Schneider.

V 17. st., keď väčšina kláštorov františkánskej Salvatoriánskej provincie bola slovenská, dožadovali sa títo fratres minores

väčších práv a určitej samosprávy. Na kapitule v Hlohovci v r.1653 dosiahli Slováci, že ich kláštory boli uznané ako osobitná čiastka provincie /pars slavonica/.

Od 18. st. sa naši františkáni zaoberali aj misijnou činnosťou pre cudzie krajiny. Známi boli napr. Benedikt Seiler, ktorý pôsobil v Turecku, Vít Lelkel odišiel zo žilinského kláštora do Palestíny atď.

Františkáni spravovali veľa škôl poväčšine ľudových, ale mali tiež stredné školy v Bardejove Trstenej, Žiline, Skalici, kde sa vyučovala latinsky a po slovensky-.

Veľa bratov sa venovala hudbe, tu vynikol napríklad Martin Vaculík. Vedľa latinských skladieb bolo mnoho aj slovenských od Pavlína Bajana a Edmunda Paschu.

V dobe jozefínskej písali mnohí bratia poučné a náboženské spisy - Anton Horanský, Anton Benčíč, Dominik Mokoš, širšej verejnosti známy Hugolín Gaulovič a ďalší.

Zosilnená maďarizácia v druhej pol. 19. stor. znamenala koniec slovenského pôsobenia františkánov v Uhorsku.

Po vzniku Československej republiky v r. 1918 sa situácia pre františkánov zmenila. Nariadením generála rehole z 31.1.1921 sa vytvorila v Bratislave Správa rehole na Slovensku. V r. 1924 sa znovu utvorila samostatná Salvatoriánska provincia františkánskej rehole na čele s provinciálom Manvetom Olšovským. Františkáni začali pôsobiť na gymnáziu v Malackách, vydávali časopisy Priateľ Dietok a Serafínsky Svet.

Veľký rozvoj zažila rehoľa v období Slovenskej republiky v rokoch 1939 až 1945.

Zložité spoločenské pomery po II. svet. vojne citelne zasiahli do oblasti náboženského života. Novým "poriadkom" sa nevyhla ani františkánska rehoľa. Po likvidácii reholných spoločností mnoho františkánov bolo prenasledovaných. Prispôbiac sa novým pomerom u nás rehoľa františkánov pôsobí v rámci svojich možností aj dnes.

Pri hodnotení slovenských dejín nemôžeme zabudnúť na pôsobenie františkánov a s úctou pozeráme na veľkú brázdú, ktorú vyorali v oblasti našej kultúry potomkovia sv.Františka z Assisi.

"SEDEMOLESTNÁ PANNA MÁRIA, PATRÓNKA SLOVENSKA, ORODUJ ZA NÁS !"